

Spor Bilimlerinde Türkiye’deki Rekreasyon Bölümlerinin Avrupa Yükseköğretim Yapısı ile Uyumlaştırılması

Aligning of Recreation Departments with European Higher Education Structure in the Field of Sport Sciences in Turkey

DERLEME
REVIEW

Mehmet Akif ZİYAGİL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi

Yazışma Adresi/Correspondence:
Mehmet Akif ZİYAGİL
Ondokuz Mayıs Üniversitesi,
Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Samsun, TÜRKİYE/TURKEY
mziyagil@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 10/07/2014
Kabul Tarihi/Accepted: 07/08/2014

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesinin
21-23 Mayıs 2014 tarihleri arasında
düzenlediği “1.Uluslararası Spor
Bilimleri, Turizm ve Rekreasyon
Öğrenci Kongresi” nde, konferansta
sunulmuş ve genişletilmiş özet ola-
rak bildiri kitapçığında yer almıştır.

Özet

Ulusal etkili spor sisteminin temelini sağlık ve zindelik için toplumda çok sayıda insanın fiziksel ve sportif etkinlikleri katılımı oluşturmaktadır. Bugün Avrupa Birliği ülkeleri, *Spor Biliminde Avrupa Yüksek Öğretim Yapısının Uyumlaştırılması* (Aligning a European Higher Education Structure in Sport Science, AEHESIS) kapsamında “*sağlık ve fiziksel uygunluk*” eğitiminde yeni bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı, sadece Avrupa Birliği Ülkeleri için değil; Türkiye için de “*sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği*” eğitiminin niteliklerinin belirlenmesinde referans noktası olmuştur. Avrupa Birliği Üyesi olma beklentisi içerisindeki Türkiye, kendi “*sağlık ve fiziksel uygunluk*” alanındaki eğitici ve liderlerin niteliklerini Avrupa Birliği Standartlarına uygun hale getirmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, fiziksel uygunluk ve rekreasyon

Abstract

The higher participation percentage in physical and sport activities for health and fitness constitutes the most important part of effective national sports systems. Within the European Union (EU), the European Network of Sports Science Education and Employment (ENSSEE) has developed a new framework for health and fitness educators and leaders. This structure has provided a reference point not only for the member states of the European Union but also Turkish higher Education in the recreation departments in the field of sport sciences. Turkey as a country expecting membership in the European Union should align its own recreation departments to European standards in higher education system with cooperation of sports federations and national authority.

Keywords: Health, fitness and recreation

İnsanların serbest zamanlarında gönüllü olarak katıldığı, yapmaktan zevk aldığı fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal yarar sağlayan egzersiz, fiziksel ve sportif etkinlikler, rekreasyon açısından beden eğitimi ve spor bilimlerini en çok ilgilendiren temel konulardır. Diğer bir ifade ile pozitif yönde davranışları değiştirerek sağlığı ve yaşamın kalitesi geliştirme ve yaşam süresini uzatma olarak bilinen genelde iyi olma halinin (wellness) sağlanması temel hedeftir (Hoeger & Hoeger, 2011). Şimdiye kadar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları (BESYO) bünyesinde açılan çok kapsamlı hedefleri olan ve temel görevleri yeterince tanımlanmamış rekreasyon bölümleri ülkemize yeterince yarar sağlamamıştır.

Avrupa Birliği'ne üye olmaya çalıştığımız bu günlerde; sağlık ve fiziksel uygunluğu geliştirmek amacı ile fiziksel ve sportif aktivitelere katılım oranları Hollanda'da % 56, Almanya'da % 53, İngiltere'de % 41 Fransa'da % 39, İtalya'da % 35 ve İspanya'da % 28 düzeyinde olduğu (Bottenburg, 2011) göz önünde bulundurulursa; % 3.5'lik oranı ile Türkiye en düşük fiziksel aktivite düzeyine sahip ülke konumundadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 19.02.2013; TBSA, 2010). Anayasa'nın 59. Maddesinde belirtildiği gibi "**Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyla korur**" anlayışı doğrultusunda son elli dört yılda Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerince bu görev gelişmiş ülkeler seviyesinde yeterince yerine getirilmemiştir (TC Anayasası, 1982). Temel sorun, fiziksel aktivite ve rekreasyonel sportif faaliyetleri yönetecek liderlerin sayısından ziyade onların yeterlilik düzeyleri ve nitelikleriyle ilgilidir. Zorba ve arkadaşları (2013) rekreasyon bölümleriyle ilgili öğrencilerin görüşlerini araştırdığı çalışmada, öğretim elemanlarının beklenen akademik performansı sergileyememesi, rekreasyon bölümü programının ve uygulamalarının yetersizliği gibi temel problemlerin olduğunu rapor etmişlerdir. Böylesine bir eksikliğin giderilmesi ancak yeni bir eğitim programının geliştirilmesi, diğer bir ifade ile Avrupa Birliği ile uyum sürecinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları (BESYO) ile Spor Bilimleri Fakültelerinin (SBF) rekreasyon bölümlerinin yeniden yapılanması ile mümkün olacaktır (Ziyagil ve Sevimli, 2013).

Günümüzde 40.000'i aşkın BESYO ve SBF mezunlarının atanamadığı ülkemizde **Mesleki Yeterlilikler Kurumu** (MYK) kapsamında "**sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği**" mesleğinin standartlarının ve yeterliliklerinin belirlenerek bu mesleğinin yasal alt yapısının oluşturulması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. BESYO ve SBF'lerin rekreasyon bölümü eğitiminin içeriği ve niteliği, **Bologna Süreci ile Mesleki Eğitiminde Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi** (European Qualification Framework, EQF) ve **Öğretim için Avrupa Kredi Transfer Sistemini çalışmaları** (a European Credit System for Vocational Education and Training, ECVET) kapsamında ortak program ile uyumlu olmayı düşündüğü Avrupa Ülkelerine benzememektedir (Crespo, 2008; Duffy, 2006). Avrupa Birliğine tam üye olma konusunda azami gayret gösteren Türkiye'nin "**sağlık, fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği**" eğitiminde Avrupa ve Dünya standartlarını sağlaması zorunlu gözükmektedir.

Bugüne kadar Avrupa'da, **Spor Biliminde Avrupa Yüksek Öğretim Yapısının Uyumlaştırılması** (Aligning a European Higher Education Structure in Sport Science, AEHESIS) kapsamında çalışmalar sürerken, **Lizbon, Bologna ve Kopenhagen** süreçleri, ortaya çıkan birçok acil sosyal ve ekonomik sorunların ışığında mesleki eğitim ve yükseköğretimde yeni yollar belirlenmiştir.

Avrupa Birliğinin Önerdiği Yeni Model

Avrupa Birliği ülkeleri 2006 yılında tamamlanan AEHESIS projesi ile Türkiye'deki rekreasyon bölümlerinden farklı bir yaklaşımla yeni programların geliştirilmesi konusunda çoktan harekete geçmiştir. Avrupa'da ortak müfredatın geliştirilmesi amacı ile AEHESIS projesinin üçüncü yılın sonunda (30 Eylül 2006); **1)** ortak müfredatların geliştirilmesinde öncelik taşıyan konular hakkında temel bilgi toplamaya yarayan bir veri tabanı geliştirilmesi; **2)** spor yönetimi, beden eğitimi, sağlık ve fiziksel uygunluk ile antrenörlük gibi tanımlanan dört spor alanında mevcut Avrupa programları hakkında bilgi toplamaya yarayan bir müfredat anketi uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi; **3)** uyumlaştırma yöntemini kullanarak Bologna sürecinin temel ilkelerini gözetken ve proje yöntemi olarak kavramlaştırılan Altı-Basamaklı-Müfredat Hazırlama Modelinin geliştirilmesi; **4)** gelecekte lisans ve yüksek lisans eğitiminde referans modelleri olarak kullanılabilir, tanımlanan dört spor alanına özel müfredat modelinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. AEHESIS kapsamında sağlık ve fiziksel uygunluk programının serbest zaman etkinlikleri ile bire bir örtüştüğü düşünüldüğünde, mevcut rekreasyon bölümlerinin yetiştirdiği elemanların spor sektörünün ve toplumun ihtiyaçları dikkate alınarak **“sağlık ve fiziksel uygunluk için rekreasyonel lider”** veya **“sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmeni”** geliştiren bir program olarak dikkate alınması daha yararlı olabilir. Benzer şekilde, Dokuz Eylül Üniversitesinde 17-20 Nisan 2014 tarihleri arasında yapılan Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu ile Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi tarafından düzenlenen **“Rekreasyon ve Rekreasyon Yönetimi Programlarının Amaçları Ne Olmalı”** adlı arama konferansında Turizm Fakültelerinin Rekreasyon Yönetimi programlarının özellikle turizm alanlarında çalışacak ve rekreasyon işletmelerinin fonksiyonları bağlamında yetkinliklere sahip yönetici adayları yetiştirmek üzerine, BESYO ve SBF'lerin rekreasyon programlarının ise özellikle sağlık, spor, engelli ve wellness faaliyetlerini planlayacak, bire bir uygulamasında görev alacak, yönetecek, kontrolünü sağlayacak niteliklere sahip uzman ve lider adayları yetiştirmek üzerinde durması gerektiği tespiti yapılmıştır.

Serbest zaman eğitmeni veya rekreasyonel liderliğinin bazı özellikleri antrenörlük mesleği yeterlilikleri ile örtüşse de, antrenörlük mesleğinde performansa yönelik fiziksel ve sportif eğitimde hedef kitle genç ve sağlıklı bireylerdir. Oysa serbest zamanlardaki sağlık ve fiziksel uygunluğun geliştirilmesi için rekreasyonel liderlik veya serbest zaman eğitmenliğinin hedef kitlesi toplumun tümü, özellikle kadınlar, çocuklar ve gençler, engelliler, yaşlılar ve düşük gelirli gibi dezavantajlı gruplardır. Serbest zaman liderliği, bu gruplara sağlık ve fiziksel uygunluğu geliştirmeye yönelik her türlü fiziksel ve sportif etkinliği kapsamaktadır.

AEHESIS projesinin ana amaçlarından birisi Avrupa'da spor eğitimi programları ile bunları sunan kurumları taramak ve değerlendirmektir. Bu amaçla; temel bilgileri toplayan kurum anketi (KA) ile sorgulanan müfredat hakkında daha detaylı bilgi veren müfredat anketi (MA) olmak üzere iki elektronik anket geliştirilerek niceliksel ve niteliksel değerlendirmeler yapılmıştır. AEHESIS modelinde, veri bankasında KA ve MA ile toplanan kamuya açık verilerin niceliksel değerlendirmesi ile Altı Basamaklı Model ve Uzman Grubunun niteliksel değerlendirmesi birlikte kullanılarak analiz yapılmış ve sonuca varılmıştır (Petry ve Froberg, 2006).

AEHESIS Projesinin Altı Basamaklı Modelinde sırasıyla; (1) tek bir cümleyle meslek alanı tanımlanması, (2) genel bir cümleyle spor alanındaki 4 temel mesleğin standart tanımının yapılması, (3) dört meslek için 4-5 temel faaliyetin tanımlanması, (4) her bir faaliyet için gereken yetkinliklerin tanımlanması, (5) Tanımlanan 4 meslek için öngörülen yetkinlikler kapsamında öğrencinin kazanımı olacak öğretim sonuçları belirlenmesi ve (6) bir meslek için bir müfredat modeli oluşturulması işlemleri yapılmıştır (Petry ve Froberg, 2006).

Birinci Basamak

Sağlık ve fiziksel uygunluk alanı genelde sağlıklı ve mutlu yaşamın farklı boyutlarının tanıtımı, geliştirilmesi ve korunması ile ilgili faaliyetlerin yapılması, davranışların kazanılması veya politikaların geliştirilmesi ile ilgilidir. Stratejiler ve hedeflerde olduğu kadar uygulama açısından farklı iki alana sahiptir. Birincisi, sağlıkla ilgili egzersiz alanı ve ikincisi fiziksel uygunluk (fitness) alanıdır.

Sağlıkla ilgili egzersiz alanı, tıbbi kontrol altında bir hastalığın önlenmesi, tedavisi veya sağlığın kalitesini yükseltmenin bir aracı olarak egzersizin tanıtımı, düzenlenmesi ve uygulanması ile değişik sağlık koşulları ve yaşlarda engellilerin yetersizliklerini iyileştirme veya onlarla başa çıkma ile ilgilidir.

Fiziksel uygunluk alanı (kişisel veya grup antrenmanı), sağlıklı yetişken nüfusta bireysel fiziksel uygunluk seviyesini geliştirmek ve sağlık kalitesini artırmak için egzersizin tanıtımı, yaygınlaştırılması, düzenlenmesi ve uygulanması ve hastalıklardan korunma ile ilgilidir.

İkinci Basamak (Standart İşler)

Spor endüstrisinde yaygın olarak kullanılan bu meslek başlıklarının üniversite sistemi içinde de açıklanmasına ihtiyaç vardır.

1.Usta Spor Salonu Çalıştırıcısı ve Özel Antrenör (Personal Trainer): Görünürde sağlıklı veya düşük riskli gruplardaki bireylerin sağlığının korunması ve fiziksel etkinliğinin geliştirilmesi için egzersiz programlarını düzenleme, uygulama ve değerlendirme becerisini kazandıran sağlık ve fiziksel uygunluk alanından mezun, önerilen tıbbi tavsiyeler çerçevesinde uygun egzersiz tekniklerini kullanan, çalışma ortamında sağlık ve güvenlik koşullarını sağlayan lisans düzeyinde eğitim almış bir kimsedir.

2.Sağlıkla İlgili Egzersiz Uzmanı: Tıbbi kontrol altında farklı yaş ve sağlık koşullarındaki bireylerin sağlığının korunması ve fiziksel etkinliğinin geliştirilmesi ile kronik rahatsızlıklarda ve kalıcı engellilik durumunun üstesinden gelinmesinde, risk faktörlerden korunma, hareket kayıplarının yeniden kazandırılması ve rehabilitasyon için egzersiz programlarını düzenleme, uygulama ve değerlendirme becerisini kazandıran, sağlık ve fiziksel uygunluk alanından mezun, önerilen tıbbi tavsiyeler çerçevesinde uygun egzersiz tekniklerini kullanan, çalışma ortamında sağlık ve güvenlik koşullarını sağlayan lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim almış bir kimsedir.

3. Halk Sağlığı Geliştirme Uzmanı: Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede tanımlanan politikalar çerçevesinde egzersiz programları ve fiziksel aktivite tanıtımı gibi halk sağlığının tüm yönlerini geliştiren, yöneten teşvik eden ve tanıtılabilen lisans düzeyinde eğitim almış bir kimsedir.

4. Sağlık ve Fiziksel Uygunluk Yöneticisi: Sağlık ve fiziksel uygunluk yöneticisi, sağlık ve fiziksel uygunluk alanının tüm imkanlarını yönetebilen bu alanda lisans düzeyinde eğitim almış bir kimsedir.

Sağlık ve fiziksel uygunluk yöneticisi, finansal yönetim, pazarlama, tanıtım ve satış, personel yönetimi, iletişim, kalite kontrol, bir tesisin kullanımı, mevcut imkanların programlaması ve stratejik gelişimden sorumlu sayılmaktadır. Bu yönetici ayrıca, müşteri tutma, teknik hizmetler, bakım, hijyen ve güvenliğin sağlanmasından da sorumludur.

Üçüncü Basamak (Etkinlikler)

Bu bölüm, yukarıda listelenen işlerle ilgili anahtar aktiviteleri tanımlamakta ve tüm alanlara uygulananlar ile belirli bir mesleğe ait olan aktiviteleri göstermektedir.

A) Genel Etkinlikler (GE)

1. Fiziksel aktiviteye katılanların egzersiz ve fiziksel aktivite tercihleri ve hedefleri, sağlık ve fiziksel uygunluk durumları ile ilgili bilgi toplama, analiz etme ve yorumlama.

2. Görünürde sağlıklı veya düşük riskli gruplardaki bireylerin güvenilir ve etkili egzersiz ve fiziksel aktivite programlarını düzenleme, hazırlama, gözleme ve denetleme.

3. Değişik stratejileri kullanarak davranış değiştirmeye, egzersiz ve fiziksel aktiviteye yönelik bağlılık geliştirmek amacı ile katılımcıların motivasyonunu sağlama ve koruma.

4. Uygun olduğunda diğer sağlık görevlilerine bilgi verme ve tavsiyelerde bulunma ile katılımcıların sağlığını ve güvenliğini sağlamak için kaynakların kontrolünü sağlama, gerektiğinde acil yardım prosedürlerini uygulama.

5. Uygulamanın her seviyesinde etik ve örnek davranış sergileme, kendi performansını değerlendirme sorumluluğunu yerine getirme.

B) Özel Etkinlikler (ÖE)

1.Usta Spor Salonu Çalıştırıcısı ve Özel Antrenör Aktiviteleri:

Temel görevleri şunlardır:

1. Değişik egzersiz ortamlarında bireylere ve gruplara planlama, öğretim ve özel aktivite yaptırma.

2. Özel veya kişisel antrenman servislerini planlama ve kullanma.

3: Beslenme ilkeleri ve vücut ağırlığı yönetimi ilkelerini gittikçe dozu artan fiziksel aktivite programlarını uygulama.

2.Sağlıkla İlgili Egzersiz Uzmanı:

Temel görevleri şunlardır:

1. Egzersizin hazırlanması ve egzersiz testlerinin değerlendirilmesinden önce katılımcıların içinde buldukları seviyedeki riski belirleme.

2. Major risk faktörler ile obezite, diyabet ve tansiyon gibi kronik sorunlardan korunma

amacıyla fiziksel aktivite halk sağlığı eğitimi programları düzenleme ve başlatma.

3. Tıbbi gözetim altında yaralanma sonrasında kardiyak ve pulmoner hastalarda, diğer kronik rahatsızlıklar veya engellilerde özel grup ve koşullarda çalışma programı hazırlama, yönetme ve denetleme.

3. Halk Sağlığı Geliştirme Uzmanı: Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede tanımlanan politikalar çerçevesinde egzersiz programları ve fiziksel aktivite tanıtımı gibi halk sağlığının tüm yönlerini geliştiren, yöneten teşvik eden ve tanıtılabilen lisans düzeyinde eğitim almış bir kimsedir. Temel görevleri şunlardır:

1. Bilimsel yaygınlık verilerini araştırma ve kullanma ile halk sağlık taramalarına katılma.
2. Halk sağlığı, fiziksel aktivite ve egzersiz programlarını planlama, geliştirme, tanıtım, yönetme ve değerlendirme.

4.Sağlık ve Fiziksel Uygunluk Yöneticisi: Sağlık ve fiziksel uygunluk yöneticisi, sağlık ve fiziksel uygunluk alanının tüm imkanlarını yönetebilen bu alanda lisans düzeyinde eğitim almış bir kimsedir. Temel görevleri şunlardır:

1. Sağlık ve hizmet birimlerinin finansal, insan kaynakları ile iletişim fonksiyonları yönetme.
2. Sağlık ve fitness tesisleri kapsamında satış ve servis hizmetleri yönetme.

Dördüncü Basamak: Yeterlilikler

A. Genel Yeterlilikler (GY)

Sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliğinden mezun biri, kendine özgü şu yeterlilikleri sergileyebilmelidir:

1. Farklı iletişim becerilerini kullanarak müşteriler ile etkili uyum sağlayabilme yeteneğini gösterme; müşterilerin kişisel hedefleri, yaşam tarzları, medikal ve egzersiz geçmişi, egzersiz tercihleri ve yüz yüze görüşmeler ve farklı fiziksel uygunluk testleri ve müşterilere uygun diğer teknikler ile fiziksel uygunluk seviyesi hakkında bilgi toplama; bilgiyi kaydetme ve analiz etme, araştırmalar ile gerçekçi ve etkili hedeflerin ve bunların başarılması için gereken fiziksel etkinliklerin tanımlanma ve bu hedeflere ulaşmak için engellerin aşılmasında müşteriler ile işbirliği yapma.

2. Sağlık, fiziksel uygunluk ve fiziksel aktivitenin tanıtımında araştırma ve değerlendirmeler neticesinde oluşan tekniklerin uygulamada yaygınlaştırma yeteneğini sergileme; genel nüfusta pasif yaşam tarzına karşı uygun egzersiz programlarını planlama, yürütme, değerlendirme ve yeniden düzenleme.

3. Farklı motivasyon ve davranış değiştirme stratejilerini kullanarak bireylerin kendi hedefleri ve gelişimleri ile ilgili istekli ve motive etme yeteneği ile engellerin aşılmasında ihtiyaç duydukları desteği sağlama ve bireylerin uzun vadede davranışlarını değiştirme.

4. Etkili ilişkileri oluşturma, rol ve sorumlulukları tanımlama ve onlar hakkında başkaları ile ortak görüşte olma, diğer uzmanlar ile genel hedefler ve iletişim metotları konusunda mutabakat

sağlama, diğer uzmanlar ile doğru ve kesin bilgileri paylaşma ve mesleki sınırlara saygılı olma, bireylerin riskinin azaltılmasını da kapsayan sağlık ve güvenlik konularına ilgi gösterme ve acil prosedürlerin işleyen bilgilerini sergileme ve nasıl kullanıldığını öğrenme.

5. Sağlık, fiziksel uygunluk ve fiziksel aktivitenin tanıtımına yönelik etik konuları tanıma ve onlara uygun davranış sergileme, ilgili mevzuata ve mesleki kurallara uymayı da kapsayan müdahaleleri uygulama; çalışma ve program değerlendirmelerini gözden geçirme, bireylerin kuvvetli ve zayıf yönlerini tanımlama, sağlık fiziksel uygunluk alanındaki gelişmeleri takip etme, daha ileri öğrenme ve kişisel gelişim fırsatlarını tanımlama.

B. Özel Yeterlilikler (ÖY)

Usta Spor Salonu Çalıştırıcısı ve Özel Antrenör Yeterlilikleri:

1. Deneyimli ve deneyimsiz müşteriler, bireyler, grupların fiziksel, psikolojik, sosyal, yaşam tarzı ve bağlılık gibi hedeflerine ulaşması için kardiyovasküler fitness, kuvvet, dayanıklılık, esneklik, gövde sağlamlığı ve kilo ayarlaması için program hazırlama ve ders verme yeteneğini sergileme.

2. Bireysel antrenman teori ve pratiği anladığını gösterme, spor salonu, ev ve açık alanları kapsayan egzersiz yerlerini farklı biçimlerini düzenlemeyi anlama; yardımcı etkinlikler, fonksiyonel etkinlikler, yardımcı düzeltmeler ve kinestetik duyarlılık antrenmanı gibi gelişmiş fiziksel uygunluk tekniklerini kullanma, kendi işinde veya başkasının iş yerinde kişisel antrenör olarak ticari gerçekleri ve iş modellerini anlayarak uygulama.

3. Müşteriler için tıbbi olarak kabul edilen beslenme ve vücut ağırlığını ayarlama ilkelerini uygulama; sağlık, beslenme ve egzersiz arasındaki ilişkileri anlama; besin öğelerinin kaynaklarını, fonksiyonlarını ve ihtiyacı anlama; günlük enerji ihtiyacının belirlenmesi yöntemleri ile yönlendirme prosedürleri ve vücut ağırlığı kontrol ilkelerini anlama.

Sağlıkla İlgili Egzersiz Eğitmeni/ Uzman yeterlilikleri:

1. Etik bir tutum ve kabul edilen çerçevede risk derecelerini anlamaya yönelik kazanılan bilimsel bilgiyi kullanma.

2. Farklı sağlık, psikolojik ve sosyal koşullarda ve farklı yaşlarda fiziksel aktivite ile ilgili biyolojik ve psikolojik uygulamaları anlama.

3. Çocuk ve yaşlılar için egzersiz programlarını tasarlama, yürütme, değerlendirme yeteneği sergileme.

4. Bireylerin ergenlik ve olgunlaşma problemleri, yaşlıların psiko-sosyal iyi olma hali ile onların yaşlılardaki eklem hareketsizliği, pasif yaşam tarzına karşı duyarlı davranma ve bu sorunlara karşı özel beceriler geliştirme.

Halk Sağlığı Geliştirme Uzmanı Yeterlilikleri:

1. Özel katılımcılar için uygun fiziksel aktiviteler seçmek ve halk sağlığı ve egzersiz programları tasarlama.

2. Halk sağlığı ve egzersiz programları tasarlama, geliştirme, katılımcıları egzersize

bağlılık geliştirecek yaklaşımlar ile teşvik etme.

3. Halk sağlığı ve egzersiz programlarının uygulamalarını koordine etme, gözden geçirme ve değerlendirme.

Sağlık ve Fiziksel Uygunluk Yöneticisinin Yeterlilikleri:

1. İş planlaması ve finansal yönetim tekniklerini sağlık ve fitness tesislerine uygulama; personeli işe alma, işe devamını, yönetimini ve gelişimini sağlama; iş için bilgi yönetimi ve iletişim stratejilerini yürütme.

2. Tüketicilerin korunması ve faaliyetler için sorumluluğun alınması, servis planlaması ve tesisler ve araçlar ile kalite yönetim etkinliklerinin idare etme; iş hedefleri ile uyumlu, sağlık, güvenlik ve etik konuları dikkate alarak yönetimi ve teknik etkinliklerin nasıl organize edileceğini tasarlama.

C. Usta Seviyesi:

Sağlıkla İlgili Egzersiz Uzmanı:

1. Travmalar, kalıcı ve geçici yetersizlikler veya kronik bozukluklar ile ilgili temel bilgi.

2. Özel egzersiz programlarının uygulamalarını anlama ve hareket terapisinin ilkelerini uygulama ve tamamlama.

3. Hekimler tarafından hazırlanan tedavi ve egzersiz programı arasındaki etkileşimleri anlama ve buna göre programı düzenleme.

4. Hastalığa özel bulguların, işaretlerin ve egzersiz sırasında artan komplikasyon riskinin belirtilerini anlama.

Beşinci Basamak: Öğrenme Hedefleri

Sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği alanında lisans eğitiminin genel eğitim hedefleri olarak aşağıdaki konular dikkate alınmalıdır:

1. En iyi uygulamaların temelini oluşturan ahlaki, etik ve yasal konuların farkında mesleki açıdan uygun ve akademik açıdan zorlayıcı bir eğitim programı sunulması.

2. Ulusal ve uluslararası yetkili kurumlarca sağlık ve fiziksel uygunluk alanı ile ilgili varsayılan bilgi, beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesi.

3. Sağlık ve fiziksel uygunluk alanının multidisipliner yapısını tanıyan sağlık ve fiziksel uygunlukla ilgili teoriler, prensipler ve kavramların eleştirel bir anlayış ile öğretilmesi.

4. Kişisel ve mesleki gelişim ve yaşam boyu öğrenme ilkelerinin öğrenilmesinin teşvik edilmesi.

Beşinci basamakta, öngörülen yetkinlikler kapsamında öğrencinin kazanımı olacak öğretim sonuçlarının belirlenmesi ve altıncı basamakta bir meslek için bir müfredat modeli oluşturulması işlemleri yapılmaktadır (Petry ve Froberg, 2006).

Uluslararası müsabaka ve yarışmalarda başarılı olacak etkili ulusal spor sisteminin

temelini sağlık ve zindelik için toplumda çok sayıda insanın fiziksel ve sportif etkinlikleri katılımı oluşturmaktadır. Bu temel görev Spor Genel Müdürlüğüne yeterince önemsenmemektedir. Sağlık ve fiziksel uygunluk alandaki çalışmaların daha planlı ve özenle yürütülmesi için Spor Bakanlığı bünyesinde Spor Genel Müdürlüğünden (performans sporları için) ayrı olarak “**Fiziksel Aktivite ve Herkes İçin Spor Genel Müdürlüğü**” kurulmasında büyük yarar vardır. Avrupa ve dünya ülkelerinde olduğu gibi fiziksel aktivite, egzersiz ve rekreasyonel sporlar (herkes için spor) alanının devletin temel görevi olarak önemsenerek sağlık ve fiziksel uygunluk için nitelikli serbest zaman eğitmenleri veya rekreasyonel liderlerin yetiştirilmesi Türkiye’de fiziksel ve sportif aktiviteye katılım oranının Avrupa ve dünya seviyesine çıkma hızını artıracaktır.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulları ve Spor Bilimleri Fakültesi rekreasyon bölümü mezunlarının iş bulamadığı ve atanamadığı ülkemizde **Mesleki Yeterlilikler Kurumu** (MYK) kapsamında “**sağlık, fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği**” mesleğinin standartlarının ve yeterliliklerinin belirlenerek bu mesleğinin yasal alt yapısının oluşturulması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

Bologna süreci kapsamında spor bilimleri alanında Türkiye’deki rekreasyon bölümlerinin Avrupa yükseköğretim yapısı ile uyumlaştırılması konusunda gerekli adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Avrupa Birliğinin serbest zamanlarda sağlık ve fiziksel uygunluğu geliştirmeye yönelik etkinlikleri planlayacak, organize edecek, yürütecek, denetleyecek, yeniden planlama yapabilecek ve tüm faaliyetlerini topluma yansıtabilecek eğitmenleri yetiştirmeyi planlamaktadır. Performans ve yarışmaya yönelik olmayan tüm hareket, fiziksel ve sportif etkinliklere (rekreatif sporlar) yönelik eğitimleri verecek usta spor salonu çalıştırıcısı veya özel antrenör, sağlıkla ilgili egzersiz uzmanı, halk sağlığı geliştirme uzmanı ile sağlık ve fiziksel uygunluk yöneticisinin Türkiye koşullarındaki çalışma alanları, eğitim programları, denetimleri ve sürekli gelişimlerinin ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemesi, bu alanda eğitim alan mezunların bilgi ve becerilerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, belgelendirilmesi ve sertifikalandırmasına ilişkin faaliyetleri yürütecek **yönetim yapısının** oluşturulması geniş katımlı tartışmalardan sonra kabul edilmesi yararlı olacaktır.

Bu konuda Başbakanlığın şemsiyesi altında; Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Spor Genel Müdürlüğü, Herkes için Spor Federasyonu ve diğer spor federasyonları, Yükseköğretim Kurumu, büyükşehir ve diğer belediyeler, Radyo Televizyon Üst Kurulu ve Mesleki Yeterlilikler Kurumunun ortak çalışması ile sağlık ve fiziksel uygunluk alanında tüm nüfusa, özellikle kadınlara, çocuklar ve gençlere, engellilere, yaşlılara ve düşük gelirli gibi dezavantajlı gruplara yönelik hizmet verecek serbest zaman eğitmenliğinin yasal mesleki çerçevesi çizilmelidir.

SONUÇ

Ulusal etkili spor sisteminin temelini sağlık ve zindelik için toplumda çok sayıda insanın fiziksel ve sportif etkinlikleri katılımı oluşturmaktadır. Bugün Avrupa Birliği ülkeleri, **Spor Biliminde Avrupa Yüksek Öğretim Yapısının Uyumlaştırılması** (Aligning a European Higher Education Structure in Sport Science, AEHESIS) kapsamında “**sağlık ve fiziksel uygunluk**” eğitiminde yeni bir yapı oluşturmuştur. Bu yapı, sadece Avrupa Birliği Ülkeleri için değil; Türkiye için de “**sağlık ve fiziksel uygunluk için serbest zaman eğitmenliği**” eğitiminin niteliklerinin belirlenmesinde referans noktası olmuştur. Avrupa Birliği Üyesi olma beklentisi içerisindeki

Türkiye, yükseköğretimde BESYO ve SBF'lerde yetiştirilen “*sağlık ve fiziksel uygunluk*” alanında görev yapacak serbest zaman eğiticilerinin veya rekreasyon liderlerinin niteliklerini Avrupa Birliği Standartlarına uygun hale getirmelidir.

KAYNAKLAR

- Akademik Turizm Eğitimi 6. Arama Konferansı (2014). Rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarının amaçları ne olmalı? La Blanche Resort & SPA Hotel, Bodrum, 17 - 20 Nisan 2014.
- Bottenburg, M. (2011). Sport participation in the EU: trends and differences, p., 19.
- Crespo, M. (2008). The European framework for the recognition of coaching competence and qualifications. International Coaching Conference, London.
- Duffy, P. (2006). Sport coaching. In: Petry, K., Froberg, K. & Madella, A. (Ed.) (2006) Thematic Network Project AEHES/S - Report of the Third Year. Cologne: IESF.
- Hoeger W.W. K. & S.A. Hoeger (2011). Fitness and wellness. Fitness & Wellness, Inc. Boise, Idaho, P. 8.
- Petry, K. & Froberg, K. (2006). Overview of the project. In: Petry, K., Froberg, K. & Madella, A. (2006) Thematic Network Project AEHESIS - Report of the Third Year. Cologne.
- T.C. Anayasası (1982). IX. Bölüm, Gençlik ve spor. Madde 59.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2013). Türkiye halk sağlığı kurumu, Türkiye sağlıklı beslenme ve hareketli hayat programı, (2013-2017) Ankara, s,24.
- TBSA, Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (2010). Yayımlanmamış Rapor, Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü.
- Ziyagil, MA. ve Sevimli, D (2013). Avrupa birliği ile uyum sürecinde yükseköğretimde antrenörlük eğitiminin yeniden yapılanması, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1),9-28.
- Zorba, E., Cerit, E., Gümüşdağ, H., ve Evli, M.(2013). Rekreasyon bölümlerinin tercih edilme nedenleri ve bölüm öğrencilerinin beklentilerinin araştırılması. *Akdemik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*. 8(3).